

Kommuneplanens samfunnsdel

Førsteutkast til bearbeiding sommeren 2026 til regionalt planforum

Rammer og forutsetninger

Utviklingstrekk

Når Gran kommune skal planlegge for sin samfunnsutvikling, er det naturlig å ta utgangspunkt i de globale, nasjonale og lokale perspektivene som preger vår tid. Vi må forholde oss til både klimaendringene og den geopolitiske situasjonen i verden. Dette påvirker nasjonal politikk og samfunnsutvikling - som igjen påvirker fokuset i en vanlig norsk kommune som Gran. Innledningsvis i planstrategien, som ligger til grunn for denne planen, fremheves behovet for å identifisere utfordringsbildet - slik at vi også blir i stand til å se mulige løsninger.

Bare siden forrige versjon av kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt i november 2022, har verden forandret seg radikalt på mange områder. Kriger og konflikter, kamp om makt og ressurser, samt en endret verdensorden preger det store bildet. Verdenshandelen og global økonomi påvirker vår nasjonale økonomi. Til tross for at vi er et av verdens rikeste land, har vi store samfunnsområder som trenger mer ressurser. Kommunal sektor og innbyggernære tjenester er gjenstand for stadig diskusjon - særlig sett i lys av demografiske endringer som nødvendigvis påvirker prioriteringene.

Klimaendringene har alvorlige konsekvenser både globalt og lokalt. Siden førindustriell tid er verden blitt om lag én grad varmere, og oppvarmingen ventes å fortsette utover i dette århundret. Dette øker risikoen for ekstremvær, mer nedbør, oversvømmelser og havforsuring. For å unngå for store negative konsekvenser er det nødvendig med raske reduksjoner i utslipp av klimagasser.

Klimaloven stadfester Norges forsterkede klimamål for 2030 og for 2050. Loven utgjør rammene for norsk klimapolitikk, og skal bidra til at vi omstiller oss til et lavutslippssamfunn. Gran kommune bygger videre på målene i siste klima- og energiplan (2018) og følger de nasjonale klimamålene.

På lokalt nivå preges kommunen av en befolkningsutvikling med fødselsunderskudd og innflyttingsoverskudd. Når både flytting og innvandring tas i betraktning, bidrar dette til befolkningsvekst. Det fødes rundt 100 barn årlig – betydelig færre enn tidligere. Sett i forhold til antall døde per år, trekker dette befolkningsutviklingen i negativ retning.

De demografiske forutsetningene som legges til grunn i samfunnsplanleggingen baseres på en variasjon i befolkningstall lik den vi har sett de siste årene. Fram til 2040 tar vi høyde for en økning på ca 100 innbyggere over en periode på ca femten år. I takt med dette følger Gran en nasjonal trend med at vi blir flere eldre og færre i yrkesaktiv alder. Dette har stor betydning for innretning av de kommunale tjenestene og tilgang på kompetent arbeidskraft til oppgavene våre.

Den demografiske utviklingen får særlig store konsekvenser for helse- og omsorgstjenestene. Antall personer med demens i Gran forventes nær å dobles fram mot 2050. Dersom dagens tjenestenivå videreføres, vil kostnadene i pleie- og omsorgstjenesten øke med om lag 28 prosent innen 2030 og 72 prosent innen 2040 (sammenlignet med år 2021/22). Gran har samtidig en høyere institusjonsdekning og høyere kostnad per bruker enn snittet i KOSTRA-gruppe 7, og en lavere dekning av hjemmebaserte tjenester. Dette gir et betydelig omstillingsbehov der ressurser må

dreies fra institusjon mot hjem, forebygging og tidlig innsats. Bygging av Sagatangen helsehus er kommunens største enkeltinvestering og gir et nytt fundament for denne omstillingen, men medfører også økte kapitalkostnader som strammer driftsrammene utover i økonomiplanperioden.

Når det gjelder sosiale forhold, er det naturlig å nevne temaer som folkehelse og økt utenforskap. I planstrategien påpeker vi at dette området viser økte brukerbehov og store forventninger til oppgavene som kommunen skal løse. Det ligger mye god folkehelse i å motvirke utenforskap, særlig i arbeidslivet. Klarer vi å gjøre noe med dette, motvirkes også de økende rekrutteringsproblemene og den framtidige mangelen på personell.

Gran har mange kvaliteter som gjør kommunen attraktiv for bosetting og næringsvirksomhet. Disse bør videreutvikles for at vi skal fortsette å tiltrekke oss innbyggere. Snøhettas mulighetsstudie for Gran fra 2021 fremhever kommunen som et «lappeteppe» av kulturlandskap, kulturminner, historiske miljøer og vann/vasdrag, og peker på flere utviklingsgrep kommunen bør følge. De anbefaler tett lavbebyggelse, fortetting innenfor eksisterende områder, styrking av blågrønne strukturer og mobilitet basert på kollektivknutepunkter.

Endringer i demografi, klima og nasjonale føringer påvirker boligplanlegging, næringsutvikling, tjenesteproduksjon, beredskap og infrastruktur. Gran må håndtere behovet for nye arbeidsplasser, modernisering av tjenestesteder, forbedring av vannforsyning og avløp, og utvikling av kollektivtilbudet.

Et viktig premiss for samfunnsutviklingen i Gran, er strukturelle forhold som fylkestilknytning og regionale samarbeid på mange samfunns- og fagområder.

Gran kommunes hovedutfordringer er et sammensatt bilde med mange dimensjoner. I siste vedtatte planstrategi ble det med utgangspunkt i FN's bærekraftsmål beskrevet et utfordringsbilde med tre kategorier innenfor hver av de tre bærekraftsbegrepene. Disse kategoriene konkretiseres i denne planen.

Rammeverk

I vår planstrategi forklares begrepet «bærekraftig» slik: «En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov.» (fn.no).

FN's bærekraftsmål er grunnlag for samfunnsmålene til Gran kommune.

–

Overordnede planer og mål for Gran kommune kan knyttes til FNs bærekraftsmål. Det handler om å se vårt lokalsamfunn i en global sammenheng, samtidig som vi ser på hva bærekraft betyr i vårt eget utfordringsbilde. Bærekraftig utvikling består av tre dimensjoner: økonomisk, miljømessig og sosialt. Vi må se utfordringene innenfor disse områdene i sammenheng. I kommunens planverk innebærer bærekraft:

- **Miljømessig bærekraft:** ta vare på naturmangfold, redusere utslipp, beskytte jordbruksområder, ivareta kulturlandskap, håndtere klimaendringer og styrke biologisk mangfold.
- **Sosial bærekraft:** skape inkluderende oppvekst- og nærmiljø, forebygge sosiale forskjeller, sikre tilhørighet, trivsel og gode møteplasser på tvers av generasjoner.
- **Økonomisk bærekraft:** utvikle variert næringsliv, sørge for gode rammebetingelser for arbeidsplasser, planlegge effektivt og investere langsiktig i bygg, infrastruktur og tjenester.

Med bakgrunn i FNs tre bærekraftsdimensjoner, peker planstrategien på ni områder som vil kreve oppmerksomhet i tiden framover

Utfordringsbilde

De ni temaene som er angitt som hovedutfordringer, er rammeverket for kommuneplanens samfunnsdel. Under følger konkretiseringer og eksempler på hva Gran kommune har som utfordringsbilde innenfor de ni områdene. Fargene gjenspeiler de tre bærekraftsdimensjonene.

Tre kategorier samfunnsutfordringer for hver bærekraftsdimensjon med konkretiseringer og eksempler

Gran står overfor flere utfordringer som påvirker samfunnsutviklingen og hvordan vi bør planlegge for framtida. Ved å ta utgangspunkt i det helhetlige utfordringsbildet, får vi bedre oversikt over hva vi må prioritere framover.

Samfunns mål

Visjon

Gran kommunes visjon er uttrykk for historisk forankring kombinert med det å ha blikket rettet framover. Det gir et lite hint om folkesjela til Grans innbyggere. Vi er glade i og beundrer det som var, men vi har også evne til å tenke nytt. Samtidig gir det Gran kommune noe å strekke seg etter. Vi skal ta vare på og videreutvikle lokaldemokratiet, myndighetsutøvelsen, samfunnsutviklingen og tjenesteytingen.

Visjonen skal gjenspeile de lange linjene og er derfor videreført fra tidligere: **historisk og nyskapende.**

Visjonen er et uttrykk for at Gran kommune skal være et bærekraftig lokalsamfunn, hvor kommunen tar vare på sine unike kvaliteter og utvikler dem videre. Samfunnsutviklingen skal balansere hensynet til miljø, mennesker og økonomi - og skape gode liv for innbyggerne. Vi skal bygge framtida på våre røtter i bygdesamfunnet og vår stolte historie, men samtidig løfte blikket mot verden.

-

Med utgangspunkt i visjonen, har vi tatt hensyn til klima, beredskap, næringsutvikling, befolkningsutvikling, infrastruktur, kultur, oppvekst og helse i fire overordnede satsningsområder med tilhørende hovedmål. De skal i sum utgjøre samfunnsmålene for lokalsamfunnet, kommunen, fellesskapet og innbyggerne.

Satsingsområder og hovedmål

Satsingsområde	Hovedmål	FN bærekraftsmål
Balansert og bærekraftig	I gran ivaretar vi miljø, økonomiske og sosiale forhold	8-Anstendig arbeid og økonomisk vekst 13-Stoppe klimaendringene 14-Livet i havet 15-Livet på land
Handlekraftig og skapende	I Gran har vi blick for gode løsninger	6-Rent vann og gode sanitærforhold 7-Ren energi til alle 9-Industri, innovasjon og infrastruktur 12-Ansvarlig forbruk og produksjon 17-Samarbeid for å nå målene
Helsefremmende og trygt	I Gran lever vi gode liv i nærmiljøer med mange muligheter	1-Utrydde fattigdom 2-Utrydde sult 3-God helse og livskvalitet 10-Mindre ulikhet
Inkluderende og attraktivt	I Gran tar vi vare på hverandre og fellesskapet	4-God utdanning 5-Likestilling mellom kjønnene 11-Bærekraftige byer og lokalsamfunn 16-Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

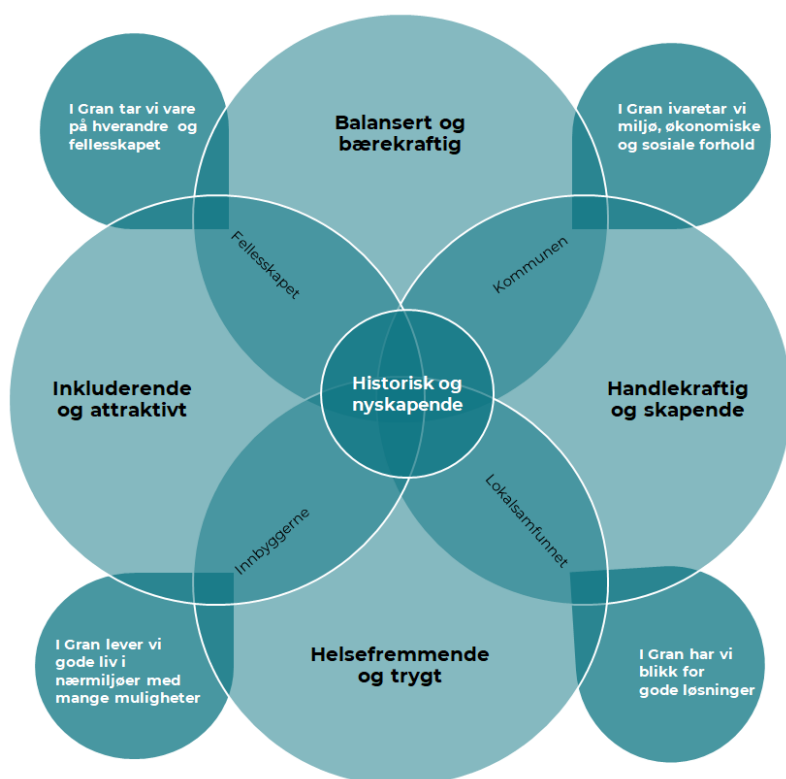
Sammenhenger og prioriteringer

Ved denne rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel er det et selvstendig poeng å legge til rette for en bedre rød tråd i målhierarkiet vårt og holde oss til de føringer vi har lagt for plansystemet, gjennom vedtatt planstrategi. Kunnskapsgrunnlaget for overordnet planlegging og de medvirkningaktiviteter som har vært gjennomført i tilknytning til prosessen ~~har gitt~~ et solid grunnlag for å peke retning for samfunnsutviklingen.

For å få den delen av virksomhetsstyringen som handler om mål og resultat til å fungere i en stor og kompleks organisasjon, må vi forenkle noe. Det betyr at vi følger den uttrykte ambisjonen i planstrategien om å redusere antall mål og strategier betydelig. Samtidig legges det opp til forbedring av rapporteringen på målene. I praksis betyr det at vi reduserer antall hovedmål i denne planen, og legger opp til færre delmål i underordnede planer framover.

Prosessen med utarbeidelse av kommuneplanens samfunnsdel viser at når blikket heves og vi forsøker å finne essensen i hva vi ønsker for kommunen vår, er det mange sammenfallende interesser og prioriteringer. Forhåpentligvis kan denne planen peke på det vi er enige om, så får vi heller diskutere virkemidler, strategier og prioriteringer.

De fire satsningsområdene henger nøye sammen og overlapper hverandre når man ser på det konkrete innholdet.

” Balansert og bærekraftig betyr at vi ivaretar miljø, økonomiske og sosiale forhold ”

Dette satsingsområdet handler om helheten i bærekraftig utvikling. Det vil si at vi ivaretar muligheter for framtidige generasjoner samtidig som innbyggerne får muligheten til å leve gode liv her og nå. Vi ønsker en bærekraftig samfunnsutvikling hvor vi har et lokalsamfunn som har redusert klimautslippene i tråd med de nasjonale klimamålene, er bedre tilpasset til klimaendringer og økt naturfare og som har god beredskap mot uønskede hendelser.

” Et handlekraftig og skapende lokalsamfunn har blick for gode løsninger ”

Gran skal arbeide aktivt med profilering og attraktivitet, lokalt og regionalt. Det gjelder å nå ut til alle som vil bo, besøke, arbeide og drive næring her. Kommunal administrasjon, politikk og innbyggere strekker seg langt for å finne gode løsninger sammen. Gjennom gode prosesser klarer vi å påvirke samfunnsutviklingen dit vi ønsker.

” Helsefremmende og trygt vil si at våre innbyggere lever gode liv i nærmiljøer med mange muligheter ”

Gran skal legge til rette for god livskvalitet gjennom gode levekår, trygghet og muligheter for deltagelse. Folkehelseutfordringer som ensomhet, psykisk uhelse og inaktivitet skal møtes gjennom tverrsektorielle tiltak, gode nærmiljø og et sterkt samarbeid med frivilligheten. Overordnet ROS-analyse og arbeidet med kriseplanverk gir føringer for samfunnsikkerhet og dermed grunnleggende trygghet.

Vannforsyning, avløpskvalitet, energiforsyning og digital infrastruktur er sentrale elementer i trygghet og beredskap.

” I et inkluderende og attraktivt lokalsamfunn tar vi vare på hverandre og fellesskapet ”

Snøhetta peker på at Gran har mange attraksjoner som sammen utgjør en sterk identitet og gjør kommunen attraktiv for både innbyggere og besøkende. Dette omfatter kulturminner, restauranter, gårdsutsalg, turløyper, museer og arrangementer. Attraktivitet handler også om gode tjenester, tilgjengelig natur, kvalitet i tettsteder, omsorg for hverandre og et aktivt samfunnsliv. Kommunen skal synliggjøre kvalitetene i oppvekst, kultur, natur, bolig og næringsliv for å styrke bosetting og trivsel.

En følge av dette, er at kommuneplanens samfunnsdel blir mer strategisk og overordnet og mindre operasjonell og handlingsorientert. Formålet er å stake ut kurs på et svært overordnet nivå, gjennom en visjon og fire satsingsområder med tilhørende hovedmål. Tanken er at alt vi planlegger for i Gran kommune framover, skal kunne kobles til et av hovedmålene.

Strategiske grep

Regionalt samarbeid

Slik ser vi på utfordring og muligheter

Gran kommune er en del av Hadelandsregionen og inngår i et bredt regionalt samarbeid som spenner over kommune-, regions- og fylkesnivå.

Fylkesskifte til Akershus gir nye muligheter for å styrke regional utvikling, særlig innen areal- og transportplanlegging, næringsutvikling, kompetanse og kollektivtilbud.

Med alle Hadelandskommunene i samme fylke ligger det til rette for styrking av det allerede etablerte interkommunale samarbeidet med interkommunalt politisk råd, «Hadeland – nært og naturlig», som en bærebjelke.

Endret fylkestilknytning vil påvirke framtidige samarbeid og rammevilkår.

Samhandling mellom forvaltningsnivåer er et viktig stikkord her. Dette kommer til å bli både spennende og utfordrende – og forhåpentligvis by på en del nye muligheter.

Samtidig innebærer det utfordringer knyttet til å sikre kontinuitet i etablerte samarbeidsformer, særlig innen helse- og spesialisthelsetjenester, siden sykehusstilørigheten fortsatt vil være mot sykehuset Innlandet HF.

Det er en stor endring å skifte fylkestilknytning, både for lokalsamfunnet og kommuneorganisasjonen. Vi må ikke undervurdere de praktiske oppgavene som må løses ved en overgang. Nye forbindelser, nettverk og samarbeid skal etableres. Vi skal forholde oss til overordnede myndigheter og regionale virksomheter i et annet geografisk område enn vi er vant til.

Slik ønsker vi at det skal være i framtiden

Det er fortsatt en overordnet prioritering for Gran kommune å søke samarbeid med de andre Hadelandskommunene og andre omkringliggende kommuner på mange områder.

Gran kommune skal være en aktiv og tydelig deltaker i regionale samarbeidsarenaer i Akershus, samtidig som vi viderefører og utvikler samarbeid på Hadeland og med

–

kommuner i Innlandet der det gir best løsning. Vår regionale rolle skal ivareta både nye utviklingsmuligheter og kontinuitet i etablerte samarbeidsrelasjoner. Uavhengig av fylkestilhørighet skal Gran kommune fortsatt ha sykehustilhørighet til Innlandet, og vi vil arbeide aktivt for gode samhandlingsløsninger mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten til beste for innbyggernes helse og trygghet.

Vi ønsker et regionalt samarbeid som bidrar til:

- bærekraftig utvikling ved å ivareta miljømessige, sosiale og økonomiske hensyn
- helhetlige løsninger for mobilitet, bolig, næring og tjenesteutvikling
- gode liv i trygge, inkluderende nærmiljøer med tilgang til arbeid, tjenester og natur

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- delta aktivt i regionale planprosesser i Akershus og sikre at Gran sine interesser blir tydelig ivaretatt
- videreutvikle interkommunalt samarbeid på Hadeland, særlig innen tjenester, beredskap og samfunnsutvikling
- samarbeide på tvers av fylkesgrenser der dette gir bedre løsninger for innbyggere og fellesskap
- bidra konstruktivt i regionale nettverk for å utvikle kunnskapsbaserte og innovative løsninger
- ha et langsiktig perspektiv som ivaretar både dagens og framtidige generasjoners behov

Befolkningsvekst

Slik ser vi på utfordring og muligheter

Ved utgangen av 2015 hadde Gran kommune 13 695 innbyggere. Folketallet holdt seg stabilt gjennom det neste tiåret. Ved utgangen av 2025 bodde 13 689 personer i Gran. Den svake økningen? skyldes at flere mennesker har flyttet inn enn ut, det er et fødselsunderskudd hvert år i denne tiårsperioden.

Folketallet i Gran kommune forventes å være forholdsvis stabilt i årene framover, med en fortsatt svak vekst fram mot 2040. Dette forteller Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger. Det mest markante utviklingstrekket i perioden, er at andelen eldre innbyggere øker betydelig, samtidig som andelen barn, ungdommer og folk i yrkesaktiv alder blir mindre. Denne situasjonen er ikke unik for Gran kommune, men gjelder hele landet.

Demografiutviklingen utfordrer kommunen ved at det kan bli vanskeligere å få tilgang til de medarbeiderne og den kompetansen som trengs i framtida. Dette henger tett sammen med en annen utfordring: at flere eldre vil føre til økt behov for helse- og omsorgstjenester fra kommunen.

I en situasjon med lave fødselstall og flere eldre, er kommunen avhengig av tilflytting for å oppnå vekst i antall innbyggere. Ifølge Distriktssenteret, er de vanligste motivene for å flytte fra et sted til et annet venner og familie, og jobb. For familier med barn, er en viktig motivasjon for å bli værende, at barna inkluderes og trives i lokalmiljøet. I tillegg sier en studie fra SSB at det fleste nordmenn velger å bosette seg nær foreldrene sine. Disse faktorene gir muligheter for Gran kommune, både i arbeidet med å sikre at menneskene som bor i kommunen blir værende og i arbeidet med å tiltrekke nye folk.

Slik ønsker vi at det skal være i framtiden

Samtidig som vi i Gran kommune tilpasser oss demografiutviklingen med flere eldre, og færre barn og ungdommer, må vi forsøke å påvirke utviklingen i positiv retning. Det

–

betyr å jobbe med temaer som bolyst, attraktivitet og omdømme. Her vil det være naturlig å bygge videre på grunnlaget som ble lagt i prosjektet «Gran – Et sted for livet», og støtte opp om arbeidet på regionalt nivå gjennom Hadeland IPR og programmet «Hadeland nært og naturlig». Det blir også viktig å samarbeide med flere deler av lokalsamfunnet, som næringslivet, frivilligheten og innbyggere generelt.

For at Gran som lokalsamfunn skal være bærekraftig i framtida, trenger vi fortsatt balanse mellom aldersgruppene i befolkningen. Vi trenger en sammensetning av innbyggere som gir grunnlag for:

- nok arbeidskraft i årene framover
- stabile og gode kommunale tjenester
- lokal verdiskaping

Undersøkelser og erfaringer fra andre kommuner viser at bolyst henger tett sammen med tilgjengelige boliger, jobber og gode tjenester. Gran kommune bør derfor jobbe videre med å legge til rette for dette, og synliggjøre bedre hvilke muligheter som finnes. Da planstrategien for 2024–2027 ble behandlet, ble det vektlagt betydningen av natur- og rekreasjonsområder som viktige bokvaliteter. Disse temaene, som henger sammen med stedsutvikling, er berørt i flere kapitler i planen.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

For at Gran kommune skal ha en befolkningsutvikling som bidrar til både balanse, bærekraft, inkludering og attraktivitet, vil vi

- skape felles forståelse internt i kommuneorganisasjonen for utfordringer, mål og prioriteringer knyttet til befolkningsutviklingen
- kommunisere åpent og tydelig om både muligheter og begrensninger knyttet til befolkningsutviklingen, for å skape realistiske forventninger og tillit
- tilpasse kommunikasjonen fra kommunen til ulike målgrupper, som barnefamilier, unge voksne, seniorer og næringsaktører
- jobbe med bolyst ved å aktivt la innbyggerne medvirke i utviklingen av kommunen og vise at de blir tatt på alvor
- samordne bolystarbeidet med regionens kjennsaksarbeid i større grad enn før, og tydeliggjøre hverandres rolle
- synliggjøre hvilke kvaliteter og muligheter Gran har å by på, både for eksisterende innbyggere, mulige nye innbyggere og næringsaktører
- samarbeide om bolyst og bostedskvaliteter på tvers i kommunen og med andre aktører, som regionen, næringsliv og frivillighet
- legge til rette for en større variasjon i boligtilbud, etablering av arbeidsplasser og næringsutvikling
- legge til rette for at innbyggere i yrkesaktiv alder, som i dag er utenfor jobb og utdanning, lettere kan delta i samfunnet
- følge befolkningsutviklingen systematisk gjennom oppdaterte data og analyser, og bruke dette aktivt i arbeidet med å planlegge og prioritere
- bruke samfunnsplanens arealdel til å sette krav om en andel av boliger til livsløpsstandard eller endre områdeplan for Brandbu og Gran og peke ut eiendommer som skal ha krav på seg om å ha livsløpsstandard

Folkehelse og livsmestring

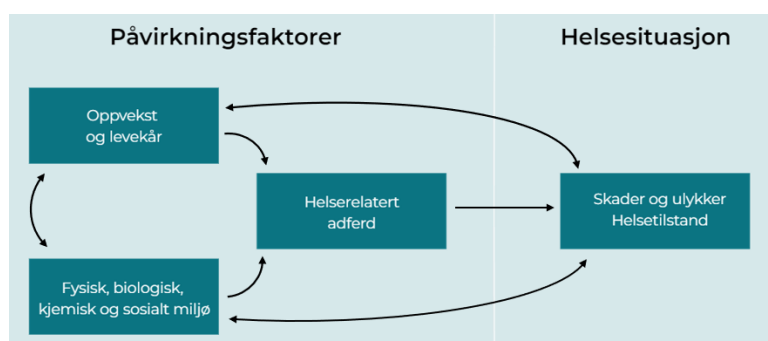
Slik ser vi på utfordring og muligheter

God helse for den enkelte handler om en helhetlig fungering – fysisk, psykisk og sosialt. For kommunen betyr god folkehelse at innbyggerne har ressurser til å mestre

hverdagen sin, også når de møter utfordringer eller lever med ulike funksjonsvariasjoner.

Folkehelseprofilen for 2026 viser at kommunen har utfordringer knyttet til utenforskap og levekår på flere områder. Derfor er det viktig å legge til rette for positiv utvikling på de arenaene som gjelder alle. Psykisk, fysisk og sosial helse utvikles der folk lever livene sine – i familien, i barnehagen, på skolen, i arbeidslivet og på fritiden.

Folkehelsearbeid består av generelle tiltak og aktiviteter som skal fremme helse, forebygge sykdom og bidra til bedre livskvalitet i befolkningen. Et folkehelseperspektiv må være en del av all kommunal planlegging. Helsen til innbyggerne påvirkes av fysiske, psykiske og sosiale forhold, og kan ikke ses løsrevet fra hverdagslivet.

Figur 1: figuren er hentet fra Helsedirektoratets veileder til systematisk folkehelsearbeid og illustrerer ulike påvirkningsfaktorer på befolkningens helsesituasjon

(Alternativ tekst til figuren: Figuren er et flytskjema som viser påvirkningsfaktorer for innbyggernes helsesituasjon. Oppvekst og levekår står i gjensidig påvirkning med fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø. Og dette påvirker helsereelatert atferd. Til sammen vil alle disse faktorene påvirke skader og ulykker, og innbyggernes helsetilstand. Skader og ulykker og helsetilstand vil igjen påvirke oppvekst og levekår og fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø.)

Figuren viser at en befolknings helsesituasjon, altså folkehelsen, blir påvirket av mange ulike faktorer og at det er flere gjensidige påvirkningsforhold.

Oppvekst, levekår og miljø påvirker helsereelatert atferd og helsesituasjonen - for den enkelte og for befolkningen som helhet. Forholdene vi vokser opp og lever i påvirker hvilke valg vi tar i hverdagen, og hvilke muligheter vi har for god helse. Skader og ulykker kan påvirke både levekår og miljø. Dette kan igjen føre til endringer i helsereelatert atferd. Ved å satse på universelle arenaer når kommunen alle innbyggerne, uavhengig av livssituasjon og helsetilstand. Generelle tiltak rettet mot miljøet der folk lever, kan ha positiv effekt også for personer som allerede har helseutfordringer. Figuren viser at slike tiltak kan bidra til bedre mestring og økt deltakelse for flere grupper.

Et inkluderende samfunn med et bredt og tilgjengelig aktivitetstilbud gjør det lettere for flere å finne tilbud som passer for dem. Når kommunen legger til rette for fysisk aktivitet og sosial deltakelse i hverdagen, øker sannsynligheten for at innbyggerne tar tilbudene i bruk.

Slik ønsker vi at det skal være i fremtiden

Relevante hovedmål:

- I Gran lever vi gode liv i nærmiljøer med mange muligheter
- I Gran tar vi vare på hverandre og fellesskapet

Vi har et lokalsamfunn som fremmer sosiale relasjoner og god fysisk og psykisk helse. Sammen bidrar hele lokalsamfunnet til gode liv for innbyggerne. Næringsliv, frivillighet, nabolag, venner og familie samarbeider med kommunen om å skape inkluderende og åpne hverdagsarenaer.

Som organisasjon og lokalsamfunn erkjenner vi at folkehelse skapes på mange områder – ikke først og fremst i helsetjenestene. Når vi planlegger og utvikler kommunale tjenester, vurderer vi hvordan de kan påvirke innbyggernes helse. Målet er å utforme tjenester som gir størst mulig gevinst for folkehelsen. Kommunen har en aktiv folkehelsegruppe som trekkes inn i plan- og utviklingsarbeid for å sikre at folkehelseperspektivet blir ivaretatt.

Barn og unge har gode og trygge oppvekstvilkår. I barnehage og skole gir vi barn og unge både danning og utdanning som forbereder dem på livet – nå og i fremtiden. Tilbudene til barn og unge skal ses i sammenheng, og vi legger vekt på forebyggende og tverrfaglig samarbeid med barn og familier. Å være inkludert og oppleve tilhørighet er en viktig forutsetning for god livskvalitet.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Bidra til at det finnes et bredt utvalg av aktiviteter og tilbud i kommunen, som gjør at alle kan finne gode opplevelser, tilhørighet og mening.
- utvikle et bærekraftig lokalsamfunn som tenker nytt for å gi velferd og god livskvalitet til innbyggerne / skape et lokalsamfunn som fremmer utvikling, læring, trivsel og god helse.
- Vi sikrer folkehelseperspektivet i all kommunal planlegging og utvikling ved å ha en folkehelsegruppe som involveres tidlig i planleggings- og utviklingsarbeid.
- Kommunens tjenester forsøker å styrke individet gjennom fellesskapet, og har en kultur for å være nysgjerrige på om individuelle bistandsbehov kan endres/påvirkes ved å gjøre noe med relasjonene rundt individet.

Strukturelle grep

Slik ser vi på utfordring og muligheter

Det er særlig kommunens økonomiske bærekraft som ligger til grunn når behovet for strukturelle grep nevnes i utfordringsbildet. I tillegg må kommunen ta innover seg de demografiske endringene som fører til færre barn og unge og flere eldre. Gran kommune har hatt et utpreget desentralisert tjenestetilbud, etter en betydelig strukturendring på oppvekstområdet, er noe av denne utfordringen løst. Fortsatt vil kommunen ha behov for å se på strukturen på tjenestetilbudet, og makte å ta ut effekten endringene som er gjort både kvalitetsmessig og økonomisk.

De faglige standardene og lovkrav som stilles til tjenestene framover vil kreve robuste fagmiljøer. I tillegg vil utfordringen med å skaffe nok fagfolk føre til konkurranse om arbeidskraft, som krever at vi tilbyr arbeidsplasser og tjenestelevering i tidsmessige og tilrettelagte bygg. Økonomisk er strukturen viktig fordi vi har et vedlikeholds- og oppgraderingsbehov i våre formålsbygg, som vil kreve en tydelig og betydelig prioritering av ressurser framover.

Slik ønsker vi at det skal være i framtiden.

–

Strukturendringer på oppvekstområdet og oppgradering av skolebyggene vil føre til kvalitativt bedre oppveksttjenester for innbyggerne, og større og mer attraktive fagmiljø for ansatte. I tillegg vil bygging av nytt helse og omsorgssenter føre til samlokalisering av en del av våre helsetjenester som vil ha en effekt kvalitetsmessige og økonomisk framover. Sagatangen helsehus vil også romme omsorgsboliger som er et viktig trinn i omsorgstrappa, som vil føre til ytterligere samlokalisering og effektivisering av det hjemmebaserte helsetilbudet.

Den strukturelle dreiningen i helse- og omsorgstjenestene er så omfattende, og strekker seg så langt utover økonomiplanperioden, at den utdypes i en egen temaplan for helse- og omsorgstjenester med horisont 2027–2039. Temaplanen skal omfatte både kommunalområdet Helse og omsorg og kommunalområdet Familie og velferd, slik at hele livsløpet ivaretas i ett samlet styringsdokument.

Det en del av struktureningene handler også om å tilrettelegge for at flere eldre kan bo hjemme, men sentrumsnært, for at kommunen skal kunne levere gode tjenester, på en effektiv måte. Kommunen i dialog med flere aktører som ønsker å tilby ulike bo – konsepter for eldre, som det er viktig å få realisert framover i tid. Dette omtales nærmere under stedsutvikling.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Redusere antall tjenestesteder der det er formålstjenlig.
- Øke kvaliteten på bygningsmassen på de gjenværende tjenestestedene.
- Jobbe systematisk med prioritering av investeringer og kvalitetssikring av investeringsprosjekter.
- Prioritere investeringer som gir reduserte kostander på drift av tjenestene.

Rammebetingelser

Slik ser vi på utfordring og muligheter

På nasjonalt nivå er det stort fokus på kommuneøkonomi og kommunenes øvrige rammevilkår. Det har nylig skjedd en endring i inntektssystemet, og det pågår reformprosesser på flere områder som direkte påvirker kommunenes handlingsrom og oppgaveutførelse. Gran bør, i den utstrekning vi har mulighet, delta aktivt i prosesser der det er naturlig for oss å øve påvirkning.

Å arbeide for å endre rammebetingelsene handler om å påvirke gjennom arbeid inn mot sentrale myndigheter. Dette er et arbeid Grans politikere ikke kan stå alene i, men hvor vi i Gran må søke samarbeid på tvers av kommuner og sammen med Kommunesektorens organisasjon (KS), for å sikre tilstrekkelig tyngde inn mot sentrale beslutningstakere. Her er det ikke bare økonomiske faktorer som må vektlegges, men også oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene.

Videre må Gran rette oppmerksomheten mot de forholdene vi selv kan påvirke. Skatteinngang og rammetilskudd henger tett sammen med sysselsetting, næringsaktivitet og befolkningsutvikling. En sunn og bærekraftig utvikling på disse områdene vil styrke kommunens økonomiske fundament og bidra til økt handlingsrom over tid. Dette forutsetter langsiktige prioriteringer, tett samspill mellom offentlig og privat sektor, og en aktiv rolle fra kommunen som tilrettelegger og samfunnsutvikler. Skaper vi en sunn utvikling på disse områdene, skaper vi også en sunnere økonomi for kommunen vår.

Slik ønsker vi at det skal være i framtiden

–

Gran kommune skal i framtiden være en handlekraftig og bærekraftig samfunnsaktør med solid økonomisk styring og evne til å møte endringer i rammebetingelser på en offensiv måte. Kommunen skal ha en økonomi som gir rom for nødvendige investeringer, kvalitativt gode tjenester og målrettet utviklingsarbeid, i tråd med hovedmålet om å ivareta miljømessige, økonomiske og sosiale forhold på en balansert måte.

Vi ønsker et lokalsamfunn med høy yrkesdeltakelse, et variert og robust næringsliv og en stabil befolkningsutvikling. Gran skal være attraktiv for etablering og videreutvikling av små og mellomstore bedrifter, og legge til rette for ny verdiskaping innen både tradisjonell næring, grønn omstilling og kultur- og opplevelsesbaserte næringer. Dette understøtter målet om å være en skapende kommune med blikk for gode løsninger.

Gode rammebetingelser handler også om å sikre at økonomi, næringsutvikling og samfunnsutvikling bidrar til gode liv for innbyggerne. En bærekraftig kommuneøkonomi og et variert arbeidsmarked gir grunnlag for trygge nærmiljøer, inkluderende fellesskap og gode oppvekst- og levekår. Slik støtter rammebetingelsene opp under målene om å være en helsefremmende, trygg, inkluderende og attraktiv kommune.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Jobbe systematisk for sunn og bærekraftig privat og offentlig økonomi
- Delta aktivt i regionale og nasjonale samarbeidsarenaer for å påvirke kommunenes rammevilkår
- Utarbeide og følge opp en næringsstrategi med mål om økt verdiskaping og flere arbeidsplasser
- Legge til rette for utvikling av små og mellomstore bedrifter gjennom dialog, forenkling og partnerskap
- Satse på kultur- og opplevelsesnæringer som bidrar til både verdiskaping og attraktivitet
- Bruke kommunens rolle som samfunnsutvikler aktivt for å styrke sysselsetting, bosetting og lokal verdiskaping

Omstilling og tjenesteutvikling

Slik ser vi på utfordring og muligheter

De neste årene får Gran flere eldre, færre barn og unge og knapphet på helsepersonell. Dette øker presset på økonomi, kapasitet og kvalitet. For å ivareta miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft må vi prioritere tydeligere og innrette tjenestene på riktig nivå og med riktig volum. Vi skal vokse smartere og få mer igjen for hver krone ved å standardisere der vi kan, forbedre arbeidsprosesser kontinuerlig og samarbeide bedre på tvers av fagområder.

Omstilling og tjenesteutvikling handler om å avstemme forventninger og ambisjoner, slik at vi innretter alle kommunale tjenester på riktig nivå, med riktig volum og til en lavest mulig kostnad. Alle fagområder i kommunen kan bidra til at vi syr sammen det mest hensiktsmessige og bærekraftige tilbudet.

Viktige verktøy i denne sammenhengen er

- god virksomhetsstyring for å holde orden i eget hus samtidig som vi driver kontinuerlig utvikling
- innsatstrapp som verktøy for å tildele og yte riktige tjenester til innbyggerne
- systematisk arbeid for å beholde og rekruttere rett kompetanse til alle fagområder
- digital transformasjon for å frigjøre tid til kjerneoppgaver og levere mer sammenhengende tjenester.

Digital transformasjon betyr en grunnleggende endring i hvordan vi organiserer arbeid, leverer tjenester og samhandler med innbyggere og næringsliv.

Vi skal prioritere standardisering, automatisering og datadrevet styring, og samtidig ivareta personvern, informasjonssikkerhet og inkluderende tjenester (forebygge digitalt utenforskap).

Når ressursene er begrensede, blir åpne og rettferdige prioriteringer viktigere.

Nasjonale føringer – særlig [Helsedirektoratets veileder for prioriteringer i kommunale helse- og omsorgstjenester](#) – legger til grunn at prioriteringer skal bygge på kriteriene nytte, ressurs og alvorlighet, og at prioriteringsprosesser skal kjennetegnes av likhet, upartiskhet og konsistens over tid. Gran kommune vil arbeide for at disse prinsippene får gjennomslag både i overordnet planlegging, i tildeling av tjenester og i daglig drift.

Slik ønsker vi at det skal være i fremtiden

- Vi leverer gode tjenester innenfor økonomisk handlingsrom og reduserer unødvendig ressursbruk gjennom smartere arbeidsmåter («mer med mindre»).
- Blikk for gode løsninger: Vi bruker kunnskap, data og erfaring til å velge tiltak som virker, og vi standardiserer før vi «oppfinner på nytt».
- Gode liv i nærmiljøer: Flere mestrer hverdagen lengre, med riktig hjelp tidlig, forebygging og støtte i nærmiljøet.
- Ta vare på hverandre og fellesskapet: Tjenestene er mer helhetlige og samordnet, og innbyggere får likeverdig tilgang – også de som trenger alternativer til digitale løsninger.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Arbeide for åpne og rettferdige prioriteringsprosesser, med aktiv bruk av styringsinformasjon og medvirkning fra berørte parter.
- Godt gjort er bedre enn godt sagt: Vi prioriterer, gjennomfører og følger opp effekt – og avslutter tiltak som ikke virker.
- Vi leter etter praktiske, gode løsninger: Vi forenkler, standardiserer og fjerner dobbeltarbeid før vi øker ressursinnsatsen.
- Balanse mellom kontinuerlig forbedring og innovasjon: Vi forbedrer i drift – og tester nytt i liten skala før vi eventuelt skalerer.
- Tydelig prioritering og tjenestenivå: Avklare forventninger og tydeliggjøre hva kommunen skal levere, og på hvilket nivå.
- Konsekvent bruk av innsatstrapp: Riktig hjelp til riktig tid, mer forebygging og mestring, og klare kriterier for tildeling/oppfølging.
- Standardisere kjerneprosesser: Felles tjenestestandarder og arbeidsprosesser på tvers der det er hensiktsmessig.
- Automatisere og forenkle administrasjon: «Registrer én gang – bruk flere», redusere manuelle rutiner og frigjøre tid til tjenesteyting.

- Oppgavedeling og kompetanse: Rett kompetanse til rett oppgave, målrettet rekruttering og tiltak for å beholde kritisk kompetanse.
- Samordne digitalisering og teknologiinnføring: Unngå mange parallelle valg; samarbeide og standardisere for å få effekt og sammenhengende tjenester.
- Gevinststyring: For alle omstillingstiltak: enkel gevinstplan, ansvar og målepunkt.

Stedsutvikling

Slik ser vi på utfordring og muligheter

Å skape gode og attraktive bomiljøer og å tilrettelegge for vekst i næringsdrift og flere arbeidsplasser, er noe av det viktigste vi kan gjøre som lokalsamfunn.

Gran har plass for nyetableringer og utvikling av eksisterende industri og næring i kommunalt eide næringsområder i Mohagen.

Det er også tilgjengelige areal for næring og bolig i Gran sentrum og i Brandbu sentrum. Gjennom arealavklaringer og sikring mot flom ligger det til rette for videre utvikling i sentrumsområdene.

Boligstrukturen domineres av eneboliger (90 %), mens behovet for leiligheter øker. Det er behov for et mer variert boligtilbud. Det er behov for flere sentrumsnære boliger og mer varierte og attraktive boligtyper som passer for innbygger ei ulike livsfaser.

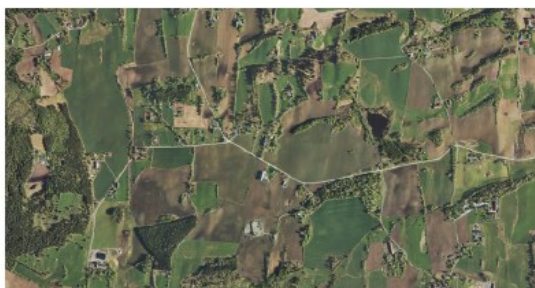
Som kommune må vi tilrettelegge for etablering av ulike typer boliger for alle aldersgrupper. Dette kan vi få til gjennom å aktivt samhandle med grunneiere og utbyggere. Blant annet ved å bistå i de ulike prosessene som kreves for at de skal komme i gang med utbygging.

Det er viktig at Gran kommune jobber aktivt med påvirkning for å forbedre kollektivtilbudet og samferdsel der ansvaret ligger hos andre forvaltningsnivåer. Som fortsatt utbygging av rv 4 og lokalt fylkesvegnett, kortere reisetid og stabilt tilbud på Gjøvikbanen, Forsterket energiforsyning og utvidet bredbåndstilbud.

For kommunal infrastruktur har vi utfordringer med å vedlikeholde og oppgradere kommunalt vegnettet og kommunens formålsbygg. Vi trenger å sikre en trygg vannforsyning og redusere utslipp fra offentlige og private avløpsanlegg.

Alt dette krever en bevisst areal- og næringsutvikling hvor ulike hensyn balanseres opp mot hverandre. Det krever god dialog og samhandling med mange samfunnsaktører. Her er Gran kommune en ambisjon om at innbyggere og samarbeidspartnere skal oppleve at vi beveger oss i riktig retning.

Hvordan kan vi sikre samme kvalitet i tettstedene som det vi ser i kulturlandskapet?

Det vakre Hadelandske landskapet og den kjærlige foredlingen av kulturhistorien...

... kan overføres til tettstedene som i dag fremstår lite foredlet og lite identitetsskapende

Gran kommune har et natur- og kulturlandskap vi er stolte av, samtidig har ikke tettstedene våre de sentrums-kvalitetene som det er behov for å kunne fungere som gode møteplasser. Hvordan kan vi skape noe av de samme kvalitetene i vi har i kulturlandskapet vårt i tettstedene våre?

Med en relativt spredt bosetting må vi skape gode forbindelser mellom tettstedene og møteplassene i kommunen.

Tettstedene

Tettstedene i Gran kommune bør utvikles ut fra en strategi om tett-lav bebyggelse og generell fortetting på allerede bebygde areal. Ytterligere boligspreddning skaper utfordringer og strider ofte i mot nasjonale retningslinjer. De ulike tettstedene og bebygde boligområdene har veldig ulike kvaliteter og uttrykk og dette bør og kan videreutvikles også i fremtiden. Vi mener potensialet for å planlegge forskjellig er spennende. Jaren kan for eksempel ha en annen boligmasse og identitet enn Brandbu. Det samme kan Bjonerøa og Bleiken. Ved å vedkjenne seg og dyrke ulikheter istede for å konkurrere om det samme skapes bærekraft. Både i forståelsen av bygg og uterom kan en dyrking av forskjeller være med å styrke ulikheter på en positiv måte.

Eksempel på potensial for fortetting
Her fra Jaren

Kultur- og jordbrukslandskapet

Det vakre jordbrukslandskapet på Gran er grunnlaget for de første bosetninger og er for mange livsnerven den dag i dag. Det karakteristiske kulturlandskapet er godt ivarettatt og vil trolig bli enda viktigere ressurs i fremtiden.

Det bør forutsettes et større fokus på å utvikle disse arealene som produktivt jordbrukslandskap som vil være nødvendig i en utvikling der fokus på lokale råvarer og kortreiste produkter vil øke. En stor elastisitet og tydelig velvilje til å utvikle kulturlandskapet som østlandsregionens matfat og la disse områdene være skånet for bebyggelse, anses av Snehetta som den aller viktigste forutsetningen i vekststrategien. Ta tak i det allerede bebygde arealet som er "tatt fra naturen" og behold natur- og kulturlandskap tilnærmet uten bygging.

Eksempler fra det vakre kulturlandskapet som gir Hadeland en helt spesiell karakter i norsk- og europeisk sammenheng.

Mobilitetsnett

Fremtidens mobilitet vil i større grad være knyttet til kollektivveinettet. Dette utelukker ikke behov for bilveinettet, men hovedstadsregionen vil sterkt preges av kollektivmobilitet langs knutepunkt. Slik sett bør størstedelen av utviklingsområdene i Gran lokaliseres på allerede bearbejdet grunn i Viggadalen og tett opp mot stasjonsområdene. Mikromobiliteten mellom tettsteder, gårder og attraksjoner bør fortsatt være viktig og et større fokus på ladbare løsninger, sykkelveinett og fornybare mobilitetshybrider bør utforskes. Det store veinettet som eksisterer mellom riksveier, fylkesveier, gutuer og private veier gir store muligheter uten vesentlig utvidelse.

Stasjonen på Gran og utsnitt fra landevei på Tingelstad

Blå strukturer

Mer ekstremvær og et nasjonalt fokus på åpning av de blågrønne strukturerne vil også være relevant og viktig for utviklingen på Gran. Til tross for store områder med jordbruks- og naturområder viser behovet for flomsikring i Brandbu hvor viktig dette er blitt for samfunnet. Som et grunnleggende premis i utviklingsområder bør det etterstrebtes og åpne lukkede elve- og bekkeløp og det bør vektlegges å skape gode områder for biomangfold langs de blågrønne strukturerne. Dette gjelder både i tettstedene og utenfor. Elva Vigga er både viktig i utviklingen av Brandbu og Gran sentrum og bør være et essensielt utgangspunkt for å bringe naturen inn i tettstedene.

Vigga, Jarenvannet og Randsfjorden som utgangspunkt for utviklingen av tettstedene

Opplevelser og attraksjoner

Mellom tettstedene i Gran Kommune finner man en stor mengde unike og populære attraksjoner. Fra restauranter, gårdsutsalg, turlopper, museer, kirker og gallerier. Mer spesifikt finner man alt fra Lokstallen, Glasslåven, Spøsterkirkene på Granavollen, Tingelstad og Hadeland folkemuseum. I tillegg finner man en rekke bevertingssteder, butikker og overnattingsstilbud i og rundt tettstedene som sammen skaper Gran som turistdestinasjon og kulturbærer. Gjennom en forståelse av mobilitetsløsninger og utvikling av tettstedene kan dette forsterkes ytterligere.

Røykenvik og Granavollen

Slik ønsker vi at det skal være i fremtiden

Tettstedene i Gran kommune bør utvikles ut fra en strategi om tett-lav bebyggelse og generell fortetting på allerede bebygde areal. Ytterligere boligspreddning skaper utfordringer og strider ofte imot nasjonale retningslinjer. De ulike tettstedene og bebygde boligområdene har ulike kvaliteter og uttrykk. Dette bør videreutvikles også i fremtiden. Potensialet for å planlegge forskjellig er spennende. Gran kan for eksempel ha en annen boligmasse og identitet enn Brandbu, og det samme kan Grymyr, Bjonerøa og Bleiken.

Å ha en god bolig og bo i et trygt bomiljø er viktig for alle, uavhengig av hvilken fase i livet en er i. Bolig er et grunnleggende velferdsgode, og et viktig utgangspunkt for trivsel, inkludering og det å høre til et sted. En god bolig gir muligheter for å delta aktivt i arbeidsliv, ta utdanning og være sosial i sammen med andre. Gode boliger skaper gode lokalsamfunn og tettsteder. Vi skal i Gran gi folk mulighet til å finne en bolig tilpasset den livsfasen den enkelte er i, og ha et mer variert boligtilbud med større valgmuligheter enn i dag.

Arealbruken skal bygge på bærekraftige prinsipper om balanse mellom utvikling og vern. Det er særlig viktig å sikre kulturlandskapet som en framtidig ressurs, bevare natur- og friluftsområder, unngå konflikt med dyrka mark og bruke allerede bebygde arealer.

–

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Ta vare på de natur- og kulturkvalitetene som er typisk for Gran og som gjør Gran attraktivt.
- Utbygging skal unngå konflikt med dyrka mark, viktige naturkvaliteter og kulturlandskap.
- Det skal være en balansert utvikling med et variert tilbud av arealavklarte tomter til boligformål i hele bygda.
- Tettstedene skal utvikles med ulike stedlige kvaliteter, gode møteplasser og kvalitet i uterom.
- Ha en aktiv boligpolitikk i samarbeid med private som legger til rette for ulike boligtyper for beboere ei ulike livsfaser.
- Forsterke kommunal infrastruktur i formålsbygg, vei, vann og avløp
- Arbeide målrettet for å få bedre forbindelser ut av kommunen på rv 4 og på Gjøvikbanen
- Arbeide for en bedre kollektivdekning, økt trafikksikkerhet og tilrettelegging for gang og sykling i kommunen.

Klima og miljø

Slik ser vi på utfordring og muligheter

Klima og miljø er et sentralt samfunnsspørsmål som påvirker alle deler av lokalsamfunnet og kommunes virksomhet. Det påvirker alle deler av virksomheten vår og som alle tjenester må være med på å ivareta.

Vi har relativt ferske erfaringer med at ekstremvær øker behovet for klimatilpasning generelt og flomsikring spesielt. Sikring mot flom i de største tettstedene våre har det vært brukt store ressurser på og det må vi også gjøre framover. Det påvirker allerede hvordan vi bygger og bor i Gran

Klimaendringene er ikke noe som skjer i framtida, vi opplever det allerede. Forutsetter vi en framtid der verden lykkes med middels gode klimakutt kan vi forvente at:

- at temperaturen stiger med ca. 2,6 grader i snitt mot slutten av århundret
- antall dager med skiføre reduseres med rundt en 1/3
- flere dager med nedbør (8 %)
- Flere tilfeller av styrtregn. Vi må regne med om 50% sterkere styrtregn med flere flomhendelser
- Lengere tørkeperioder med utfordringer for landbruket
- Vi vil oppleve endringer i flora og fauna som følge av endringer i klima

Klimaendringene vil også bidra til en mer usikker verden som også vil påvirke oss lokalt.

Lokalt i Gran må vi bidra til reduserte utslipp slik at vi kan gi vårt bidrag til at klimaendringene ikke blir verre enn nødvendig. Dette vil medføre at vi må endre våre arbeidsprosesser slik at i større grad kan redusere forbruk av utslipp fra fossile energikilder.

Vi må også arbeide for sikre lokalsamfunnet og tjenesten våre fra konsekvensene av klimaendringer med ekstremværehendelser som styrtregn, store snøfall og ekstremvind med større fare for utfall av strøm.

–

Vi har allerede igangsatt tiltak mot flom både i Gran, Brandbu og på Jaren.

Kulturlandskapet vårt er en viktig del av grunnlaget for den flora og faunaen vi har i Gran. Dette utfordres på grunn av klimaendringene.

Vi har en nasjonalt særegen og verdifull vassdragsnatur i Gran. Vann og vassdrag er en viktig kvalitet for både folk og natur. Det store antallet kalksjøer (utvalgt naturtype) er en viktig del av kulturlandskapet og har spesiell verdi. Elvene er viktige som funksjonsområder for storørret, edelkreps og et rikt bunndyr- og fugleliv. Randsfjorden og vannene på Øst- og Veståsen har stor betydning for både befolkning og natur. Elver, vann, fjorder og sjøer er et av Grans store fortrinn som vi vil løfte frem i planleggingsarbeidet for å skape attraktive og tilgjengelige miljøer.

Flere av vannforekomstene i Gran er betydelig påvirket av landbruk og avløp, noe som over tid og uten gode avbøtende tiltak har resultert i redusert miljøkvalitet. Kommunen har i lang tid arbeidet med å følge opp spredte private avløpsanlegg, men det er fortsatt mange anlegg som ikke har tilfredsstillende renseløsninger. Deler av det kommunale avløpsnettets har også behov for utbedring og oppfølging.

Landbruket har stor påvirkning på vannmiljøet. Det er derfor viktig å arbeide for å redusere risikoen for uheldige punktutslipp og den diffuse avrenningen og næringstapet fra dyrket mark og beiteområder.

Slik ønsker vi at det skal være i fremtiden

Gran kommune tar vår del av å redusere de nasjonale utslippene

Vi har en arealbruk som bidrar til reduserte klimagassutslipp

Vi reduserer utslipp fra landbruk og avløpsanlegg som bidrar til redusert vannkvalitet til bærekraftige nivåer som ivaretar god vannkvalitet

Vi ivaretar kulturlandskapet vårt og grunnlaget for det biologiske mangfoldet.

Vi ivaretar naturmangfoldet i kommunen vår uten tap av arter.

Vi har sikret byggeområder og infrastruktur mot ekstremvære og flom

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Gran kommune skal redusere klimagassutslipp fra egen drift.
- Gran kommune skal redusere klimagassutslipp fra energibruk, med særlig fokus på oppvarming.
- Gran kommune skal tilrettelegge for klimavennlig transport og arealbruk.
- Gran kommune skal ha kretsløpsbasert avfallshåndtering og oppnå en høy grad av materialgjenvinning.
- Gran kommune skal drive kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid i lokalsamfunnet og samarbeide med lokale initiativ og aktører.
- Gran kommune skal veilede og stimulere landbruksnæringa til å redusere klimagassutslipp, øke karbonlagring og drive bærekraftig verdiskaping.
- Gran kommune skal veilede og motivere næringsaktører til å redusere klimagassutslipp og drive bærekraftig verdiskaping.
- Gran kommune skal styrke kompetanse og ressurser til klima og naturmangfold.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Slik ser vi på utfordring og muligheter

–

Verden har blitt farligere og mer uforutsigbar. Også i Norge må det sivile samfunnet være forberedt på å håndtere alvorlige kriser og krig, sammen med Forsvaret og våre allierte. Nasjonale myndigheter legger derfor større vekt på totalforsvaret. Totalforsvaret handler om samarbeid og gjensidig støtte mellom forsvarssektoren og det sivile samfunnet, i fredstid, kriser og krig.

Dette danner bakteppet når vi vurderer prioriteringer i lokalsamfunnet vårt. Kommunens rolle i kriser er å ivareta innbyggerne, og å utføre kommunens grunnleggende oppgaver så langt det er mulig. Vi har nylig erfaring med pandemi, flom og dataangrep. Vi vet ikke hva neste krise vil være, men vi vet at kommunen alltid vil ha en sentral rolle når lokalsamfunnet rammes. Derfor er det viktig å være godt forberedt og ha god samordning.

Myndighetene forventer at alle som kan, er forberedt på å klare seg selv i inntil én uke. Det gir kommuner og nødetater mulighet til å prioritere dem som har størst behov for hjelp i en krisesituasjon. Innbyggernes egenberedskap og evne til å ta vare på seg selv trekkes i totalberedskapsmeldingen fram som en sentral del av et framtidig sivilt beskyttelseskonsept.

Kommunen gjennomfører jevnlig en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse). Analysen gir oversikt over hendelser med høy risiko og danner grunnlag for videre arbeid. Resultatene må følges opp gjennom konkrete forebyggende tiltak og god planlegging i kommuneorganisasjonen.

ROS analysen er et virkemiddel for å få oversikt over aktuelle hendelser som kan utfordre kommunen. I analysen har vi valgt å se resultatet av enkeltanalysene i sammenheng med de ulike hendelsenes belastninger på kritiske samfunnsfunksjoner, og gjensidige avhengigheter mellom de kritiske samfunnsfunksjonene. De uønskede hendelsene som er vurdert å ha høyest risiko er:

- smittsom sykdom blant mennesker
- cyberhendelse
- flom
- langvarig strømbrudd
- krig i Norge eller umiddelbare nærområder

Slik ønsker vi at det skal være i fremtiden

Relevante hovedmål:

- I Gran ivaretar vi miljø, økonomiske og sosiale forhold
- I Gran har vi blick for gode løsninger

Som organisasjon har kommunen nødvendig egenberedskap for å kunne opprettholde kritiske tjenester i kriser og krig. Vi arbeider systematisk med beredskap innen alle kommunens tjenesteområder. Det innebærer oppdaterte risiko- og sårbarhetsanalyser, samt planverk. Planene er kjent i organisasjonen og øves jevnlig, slik at kommunen er best mulig forberedt på ulike typer kriser.

Kommunens ansatte er en sentral ressurs i beredskapsarbeidet. Alle ansatte har nødvendig egenberedskap, kjenner sitt ansvar og vet hvilken rolle de har i kommunens krisehåndtering. Dette gir trygghet både for den enkelte ansatte og for organisasjonen som helhet.

Kommunen har god dialog og samarbeid med innbyggere, næringsliv og frivillige organisasjoner. Sammen har vi en felles forståelse av roller og ansvar i krisesituasjoner

–

og ved eventuell krig. Et slikt samarbeid styrker lokalsamfunnets samlede beredskap og bidrar til raskere og mer målrettet innsats når det trengs.

Innbyggerne har en viktig rolle i beredskapen. Alle innbyggere har nødvendig egenberedskap, enten ved å kunne klare seg selv i en periode eller gjennom avtaler med én eller flere beredskapsvenner. Dette bidrar til økt trygghet og gjør det mulig for kommunen og nødetatene å prioritere dem som har størst behov for hjelp i en krisesituasjon.

Også næringslivet er en viktig del av samfunnets beredskap. Kommunens næringsliv har nødvendig egenberedskap, slik at de i størst mulig grad kan opprettholde drift, levere varer og tjenester og bidra til å holde samfunnet i gang under kriser og krig. Et robust næringsliv styrker både lokalsamfunnets motstandskraft og kommunens evne til å håndtere langvarige og krevende hendelser.

Slik ønsker vi å jobbe for å nå samfunnsmålene

- Den helhetlige ROS-analysen følges opp gjennom arbeid med tilpasset kriseplanverk, en godt forberedt kriseledelse og jevnlig øvelser
- Det er laget en kriseorganisasjon som er forberedt og øvet.
- Beredskapsrådet brukes aktivt for å kommunisere og samarbeide med frivillige organisasjoner og næringsliv
- Kommunen tar i bruk utvalgte metoder fra håndboken som er laget i Empower-Citizens prosjektet for å aktivt involvere innbyggerne i beredskapsarbeid

Mobilisering

Samarbeid for å nå målene

Gjennom denne planen har vi forsøkt å skape et felles bilde av utfordringene vi står overfor og hvordan vi kan forøke å skape en positiv samfunnsutvikling framover. Dersom situasjonsanalysen gir en bedre felles forståelse av utfordringsbildet, samfunnsmålene og satsingsområdene, har vi bedre mulighet til å få til noe i sammen.

For å nå samfunns mål trenger kommunen samarbeid med lokalsamfunnet:

- frivillige organisasjoner
- næringsliv
- lag/foreninger
- innbyggere og brukere

Vi må også samarbeide med viktig regionale aktører som bl.a. reiselivorganisasjoner, nabokommuner, fylkeskommunen, statsforvalter og andre statlige etater som BaneNor og Statens vegvesen

Det blir viktig å styrke samarbeidskulturen og få fram de gode historiene om at vi ofte drar i samme retning. Det kan være mellom kommune og sivilsamfunnet, mellom administrasjon og politikk eller internt i kommuneorganisasjonen. Vi må også bygge forståelse for det krysspreset som oppstår når motstridende interesser møtes. Ikke minst må vi jobbe med tverrfaglig samarbeid i kommuneorganisasjonen for å løse oppgavene til beste for innbyggerne våre.

De mest betydningsfulle faktorene for samarbeid og mobilisering vil være:

- Styrke dialog og medvirkning i stedsutvikling og tjenesteutforming

–

- Regionalt samarbeid, formalisert og nettverksbasert
- Tett samspill mellom kommune, innbyggere, frivillighet og næringsliv
- Åpen dialog og medvirkning i planprosesser

Gjennom samarbeid kan Gran skape helhetlige og bærekraftige løsninger som gir økt attraktivitet, trivsel, utvikling og livskvalitet. Hvis vi vil, får vi det til!